

KATARZYNA MAJCHRZAK¹

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID ID: 0000-0003-4152-441X

PRZESTĘPSTWO ROZBOJU W ŚWIETLE POLSKIEGO PRAWA KARNEGO

THE CRIME OF ROBBERY IN THE LIGHT OF POLISH CRIMINAL LAW

Abstract

The article presents a synthetic view on the crime of robbery according to the Polish criminal law. It is the heaviest of crimes against property. The crime of robbery is committed by someone who steals someone else's property, uses or threatens to immediately use violence against a person or leads a person to the state of unconsciousness or vulnerability. Robbery belongs to intentional crimes of the intent to seize someone else's property for the purpose of its appropriation. Robbery is a complex crime because it includes elements of theft and the so-called robbery activities. The crime of robbery primarily violates property and possession rights, but it also infringes on such personal interests as freedom, life and health.

Keywords: property, theft, criminal law, the seizure of someone else's property

Abstrakt

Artykuł ukazuje syntetycznie przestępstwo rozboju według prawa karnego polskiego. Jest ono najcięższe z grupy przestępstw przeciwko mieniu. Przestępstwa rozboju dopuszcza się ten, kto kradnie cudze mienie, używając lub grożąc natychmiastowym użyciem przemocy wobec osoby albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności. Rozbój należy do przestępstw umyślnych o kierunkowym zamiarze zaboru cudzego mienia w celu przywłaszczenia. Rozbój jest przestępstwem złożonym ponieważ obejmuje znamiona kradzieży oraz tzw. czynności rozbójnicze. Rozbój godzi przede wszystkim w prawo własności i posiadanie, ale również dotyka takich dóbr osobistych człowieka jak wolność, życie i zdrowie.

Słowa kluczowe: mienie, kradzież, prawo karne, zabór cudzego mienia

¹ Dr r.pr. Katarzyna Majchrzak – pracownik naukowo-dydaktyczny na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, radca prawny (Okręgowa Izba Radców Prawnych w Warszawie), zastępca dyrektora Biura Prawnego Urzędu m.st. Warszawy. Zainteresowania naukowe: prawo pracy, ochrona danych osobowych oraz prawo karne (głównie przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece). E-mail: k.majchrzak@uksw.edu.pl.

WSTĘP

W Polsce nie maleje liczba przestępstw skierowanych przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu. Prognozy kryminalistyczne wskazują, że zagrożenie tego typu przestępczością w dalszym ciągu będzie utrzymywać się na wysokim poziomie. Przyczynami takiego stanu rzeczy jest m.in.: bezrobocie, liberalizacja prawa oraz sprzyjające warunki dla przestępczości zorganizowanej, w tym uprawianej nawet przez nieletnich.

Przestępstwo rozboju jest jednym z najcięższych przestępstw przeciwko mieniu. O jego ciężarze decyduje sposób popełnienia przestępstwa, oparty na sile fizycznej i brutalności. Bardzo często ofiara uprowadzana jest w podstępny sposób, a następnie bita i obrabowywana. Sposób popełnienia przestępstwa nie zmienił się od wielu lat. Zmieniły się jedynie narzędzia, które sprawcy wykorzystują w miarę ich udoskonalania. Artykuł stanowi syntetyczne przedstawienie przestępstwa rozboju w rozumieniu polskiego kodeksu karnego w oparciu o podejście doktryny i wybranego orzecznictwa.

1. POJĘCIE ROZBOJU

Rozbój jest kwalifikowanym typem kradzieży. Jest przestępstwem, w którym sprawca osiąga swój cel, czyli dochodzi do zaboru cudzego mienia, poprzez zastosowanie jednego z czterech sposobów działania, tj. użycia przemocy lub groźby natychmiastowego jej użycia albo poprzez doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności. Każdy z tych szczególnych sposobów działania sprawcy nakierowany jest na inną osobę i ma doprowadzić do dokonania zaboru cudzej rzeczy ruchomej. Realizacja jednej z wyżej wymienionych czynności wykonawczych musi poprzedzać albo przynajmniej nastąpić w chwili dokonania zaboru (Oczkowski 2017, 1665). Wzorem poprzednich kodeksów karnych z 1932 r. i 1969 r. ustawodawca również w kodeksie karnym z 1997 r. umieścił przestępstwo rozboju wśród przestępstw przeciwko mieniu. Takie rozwiązanie wynika z faktu, że celem działania sprawcy jest zabór cudzej rzeczy w celu przywłaszczenia, natomiast zamach na osobę stanowi środek prowadzący do realizacji tego celu. Oznacza to, że rzecz i związane z nią prawo własności w przestępstwie rozboju jest bliższym, a nietykalność jednostki i jej wolność od groźby lub przymusu jest dalszym przedmiotem ochrony (Marek 2001, 556; Bojarski, Giezek i Sienkiewicz 2004, 502), które do dokonania tegoż przestępstwa współistnieją i są nierozłączne.

W art. 280² ustawodawca wprowadził przestępstwo rozboju w typie podstawowym i kwalifikowanym. Pierwszy jest występkiem, a drugi zbrodnią. W §1

² Art. 280 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks karny (Dz. U. z 2017 r. poz. 2204, z późn. zm.): „§1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. §2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3”.

w miejsce występującego w art. 210 §1 kodeksu karnego z 1969 r. wyrażenia „gwałt” wprowadzono termin „przemoc”³.

Natomiast kwalifikowane przestępstwo rozboju zachodzi wtedy, gdy sprawca posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem (Pływaczewski i Guzik-Makaruk 2012, 1237; Gardocki 2015, 337). Opis znamion przestępstwa z art. 280 §2 zawiera nieznane poprzedniej kodyfikacji znamię kwalifikujące, ujęte jako „działanie w inny sposób bezpośrednio zagrażające życiu” oraz stanowiące konsekwencję rozszerzenia opisu środków i sposobu działania zwiększających zawartość bezprawia rozboju dopełnienie przyjmujące postać działania sprawcy „wspólnie z inną osobą, która posługuje się bronią palną, przedmiotem lub środkiem” opisanym w pierwszej części dyspozycji znamion ustawowych.

2. STRONA OBIEKTYWNA PRZESTĘPSTWA ROZBOJU

Przestępstwo rozboju polega na zaborze rzeczy w celu przywłaszczenia, dokonanym przy użyciu określonych sposobów zachowania się sprawcy, a polegających na użyciu przemocy wobec osoby lub groźby natychmiastowego jej użycia albo na doprowadzeniu człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności (Kulik 2013, 652). Przestępstwo rozboju zalicza się do kategorii przestępstw z działania. Dlatego też zachowanie sprawcy nigdy nie może polegać na zaniechaniu.

Pierwszym sposobem zachowania się sprawcy jest zastosowanie przemocy wobec osoby. Oznacza to bezpośrednie fizyczne oddziaływanie na człowieka, które uniemożliwia opór lub go przełamuje, albo też wpływa na kształtowanie się jego woli przez zastosowanie fizycznej dolegliwości (uderzenie, wykręcenie ręki, duszenie) (Kulik 2013, 652).

Z kolei groźba natychmiastowego użycia przemocy musi polegać na groźeniu pokrzywdzonemu słownie lub przez inne zachowanie sprawcy. Możliwe jest wyrażenie groźby gestem, wyrazem bądź każdym innym zachowaniem groźącego, które ma na celu w sposób zrozumiały dla pokrzywdzonego poznać treść groźby i wywołać w psychice ofiary zagrożenie jej spełnienia (Łagodziński 1999, 81)⁴. Zastosowanie groźby musi nastąpić w krótkim czasie po jej wyrażeniu. Ponadto musi być ona skierowana bezpośrednio do osoby, której rzecz sprawca chce zagarnąć, ale może również dotyczyć osoby obecnej przy takim zdarzeniu.

Doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, jako sposób popełnienia rozboju, polega na spowodowaniu stanu, który umożliwia po-

³ Ta zmiana nawiązuje do znamion przestępstwa rozboju określonego w art. 259 kodeksu karnego z 1932 r. Obecnie ustawa karna wymaga użycia przemocy wobec osoby, przy czym zawarte w kodeksie karnym z 1932 r. wyrażenie „używając przemocy” nie było bezpośrednio odnoszone do osoby.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt II AKa 23/12, LEX nr 1120039.

pełnienie zaboru lub utrzymanie w posiadaniu rzeczy już zabranej w celu przywłaszczenia. O stanie nieprzytomności u człowieka mówi się wówczas, gdy jest on pozbawiony świadomości, to znaczy jest pozbawiony możliwości zdawania sobie sprawy z tego, co go otacza. Nie ma on możliwości postrzegania i oceny istniejącej sytuacji. Doprowadzeniem do nieprzytomności będzie więc choćby odurzenie pokrzywdzonego alkoholem, narkotykami albo środkami nasennymi (Łagodziński 1999, 85-86).

Z kolei doprowadzenie do stanu bezbronności oznacza, że człowiek mimo zachowania świadomości zostaje pozbawiony możliwości obrony przed bezprawnym zaborem, czyli nie ma fizycznej możliwości obrony przed sprawcą⁵. Przy czym, dla przyjęcia, iż osobę doprowadzono do stanu bezbronności, ma znaczenie subiektywne odczucie ofiary, ale nie wystarczy ono, aby uznać, że sprawca stan ten urzeczywistnił. Jeśli chce się przyjąć tę okoliczność jako znamię rozboju, konieczne jest także dokonanie zbiektywizowanej oceny przebiegu zdarzenia przestępnego i związanych z nim okoliczności⁶. Przykładem bezbronności jest odebranie kalece kul, wskutek czego nie może on się poruszać. Także już samo okazanie niebezpiecznego narzędzia może być uznane za doprowadzenie do stanu bezbronności, jeżeli wywołało to u pokrzywdzonego odczucie tak wielkiego zagrożenia, że zaniechał wszelkiego oporu, poddając się całkowicie woli sprawcy⁷.

Dla przestępstwa kwalifikowanego (art. 280 §2) znamienne jest posługiwanie się przez sprawcę bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem bądź środkiem obezwładniającym, albo współdziałanie z osobą, która takim narzędziem się posługuje. W świetle obowiązujących przepisów każde działanie, które w sposób bezpośredni zagraża życiu pokrzywdzonego, stanowi kwalifikowane przestępstwo rozboju. Pojęcie broni palnej i pojęcie noża nie nastroczają większych problemów interpretacyjnych. Zgodnie z powszechnie panującym przekonaniem, broń palna to urządzenie służące do miotania pocisków na odległość, w których siłą miotającą są rozprzestrzeniające się gazy (Hołyst 1996, 454). Bronią palną, zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o broni i amunicji, jest m.in. broń bojowa, myśliwska, sportowa, gazowa, alarmowa i sygnałowa, przy czym, jak podkreśla się w doktrynie, nie jest to katalog zamknięty. Bowiem, zgodnie z art. 7 ust. 1, bronią palną jest każda przenośna broń lufowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego pocisku lub ich większej liczby lub substancji w wyniku działania materiału miotającego. Oznacza to, że do broni palnej będzie można zaliczyć także inne jeszcze urządzenia niż tylko broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową. Mogą to być nietypowe urządzenia, które pojawiają się, co oczywiste, wraz z coraz szybszym rozwojem technicznym typów i rodzajów broni, a które, nie będąc bronią bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową, będą wypełniały

⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2012 r., sygn. akt III KK 148/12, LEX nr 1212383.

⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2016 r., sygn. akt II KK 164/16, LEX nr 2162806.

⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 5 kwietnia 2012 r., sygn. akt II AKa 80/12, LEX nr 1143444; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1975 r., sygn. akt II KR 19/75, LEX nr 16903.

kryteria zawarte w definicji treściowej zawartej w art. 7. Inaczej mówiąc, bronią palną są te wszystkie urządzenia, które do niej zostały zaliczone w art. 4 ust. 1 pkt 1 oraz te nienazwane, które mogą pojawić się w przyszłości⁸. Warto także podkreślić, że aby można było przypisać sprawie posługiwanie się bronią palną, trzeba koniecznie stwierdzić, że przedmiot, którym sprawca się posługiwał, posiadał cechy w postaci zdatności do rażenia pociskiem z odpowiedniej odległości. Innymi słowy, wszelkiego rodzaju straszaki i zbliżone do nich przedmioty, które służą do zabawy, cechy tej nie mają. Podobnie nie można ocenić i zakwalifikować jako broń palną przedmiotu, który wskutek trwałego uszkodzenia nie nadaje się do użytku zgodnego z przeznaczeniem. Tego rodzaju przedmioty nie są bronią palną, choć mogłyby ewentualnie być uznane za niebezpieczne narzędzie⁹.

Z kolei posłużenie się nożem uzasadnia kwalifikację przestępstwa z art. 280 §2, jeśli nóż jest ostry i niebezpieczny, chodzi o jego cechy szczególne, dzięki którym możliwe będzie łatwe spowodowanie ran ciętych lub kłutych¹⁰. Pojęcie „posługiwanie się nożem” należy rozumieć jako każde działanie, któremu towarzyszy co najmniej okazanie czy też manipulowanie nożem, które ma zmierzać do oddziaływania na pokrzywdzonego w celu wzbudzenia u niego świadomości możliwości realnego użycia noża¹¹.

Na gruncie kodeksu karnego z 1969 r., który używał pojęcia „niebezpieczne narzędzie”, powstała w orzecznictwie Sądu Najwyższego tendencja do szerokiej interpretacji tego pojęcia. Za „niebezpieczne narzędzie” uważano nie tylko przedmioty, które ze względu na swoje właściwości są niebezpieczne, takie jak nóż, siekiera czy łom, ale również wszelkie inne przedmioty, które ze względu na sposób ich użycia mogą spowodować obrażenia ciała. Chcąc ograniczyć zbyt szeroką interpretację przyjmowaną w teorii i w praktyce sądowej, obowiązujący kodeks karny posługuje się pojęciem „podobnie niebezpieczny przedmiot”. Przez to ograniczony został zakres tego pojęcia do kategorii przedmiotów niebezpiecznych ze względu na swoje właściwości, które należy oceniać przez pryzmat wielkości, masy, wymiarów czy powierzchni tnących¹². Nadal jednak pozostaje to znamię o charakterze nieostrym, dlatego w praktyce interpretacja należy do sądu orzekającego w sprawie i uzależniona jest każdorazowo od konkretnych okoliczności.

⁸ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2003 r., sygn. akt I KZP 40/02, Prok. i Pr.-wkł. 2003, nr 3, poz. 10; Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2004 r., sygn. akt I KZP 39/03, OSNKW 2004 nr 2, poz. 13.

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1976 r., sygn. akt IV KR 196/76, OSNKW 1976, nr 12, poz. 147; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 maja 2006 r., sygn. akt II AKA 61/06, Prok. i Pr.-wkł. 2006, nr 10, poz. 17.

¹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 grudnia 1997 r., sygn. akt II AKA 227/97, KZS 1998 nr 1, poz. 22.

¹¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 września 2016 r., sygn. akt II AKA 111/16, LEX nr 2307628.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 12 września 2012 r., sygn. akt II AKA 275/12, LEX nr 1236121; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 października 2012 r., sygn. akt II AKA 278/12, LEX nr 1238293.

Przykładowo można wskazać, iż za „podobnie niebezpieczny przedmiot” uznano m.in. młotek, siekierę¹³, imitację kija bejsbolowego¹⁴, duży polny kamień¹⁵, kawałek szkła¹⁶, nożyczki¹⁷ czy też ciężką szklaną butelkę wypełnioną płynem¹⁸. Warto zauważyć, że Sąd Apelacyjny w Katowicach¹⁹ w jednym z wyroków uznał żelazko za przedmiot niebezpieczny w rozumieniu art. 280 §2 kodeksu karnego. Uzasadniając, sąd stwierdził: „Niebezpiecznym w rozumieniu art. 280 §2 k.k. jest przedmiot, którego istotą użycia jest możliwość spowodowania zagrożenia dla życia lub zdrowia człowieka w stopniu analogicznym i tożsamym lub bardzo zbliżonym do następstw użycia broni palnej, czy też noża. Decydujące znaczenie mają takie cechy i właściwości przedmiotu, które sprawiają, że wykorzystanie zwykłych funkcji lub działanie przedmiotu przeciwko człowiekowi spowoduje realne zagrożenie o równowartości odpowiadającej broni palnej lub noża. Istotną zatem jest ocena obiektywnych i stałych właściwości przedmiotu, a nie sposobu jego użycia, przy czym chodzi o hipotetyczne, obiektywne zagrożenie, nie zaś o to, czy w konkretnym wypadku tego rodzaju zagrożenie istniało. Wykorzystanie podstawowej funkcji żelazka, jaką jest prasowanie, w odniesieniu do człowieka stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia. Spowodowanie oparzeń na rozległym obszarze ciała prowadzi do naruszenia ciągłości tkanki, a w wypadku poparzeń II i III stopnia dochodzi do znacznej utraty przez ustrój płynu i składników niezbędnych do prawidłowej przemiany materii. Może dojść do zakażeń, w tym do bardzo niebezpiecznej dla życia – sepsy. Zatem z po-

¹³ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 6 października 2014 r., sygn. akt II Aka 235/14, LEX nr 1545000, w którym wskazano, że: „Zarówno młotek, jak i siekiera, są przedmiotami, których wykorzystanie zwykłych funkcji lub działania przeciwko człowiekowi spowoduje powstanie realnego zagrożenia o równowartości odpowiadającej użyciu broni palnej lub noża”; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 31 października 2012 r., sygn. akt II Aka 314/12, LEX nr 1236416.

¹⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 października 2001 r., sygn. akt II Aka 354/01, LEX nr 50080.

¹⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 lipca 2014 r., sygn. akt II Aka 138/14, LEX nr 1504467, w którym stwierdzono, że: „Użyty przez oskarżonego duży, mieszczący się w ręce w taki sposób, że był dostrzeżony przez pokrzywdzoną kamień, który ma takie właściwości fizyczne jak twardość, duży rozmiar, tępe krawędzie stanowi niebezpieczne narzędzie podobne do broni i noża. Cechy i właściwości dużego polnego kamienia jako narzędzia twardego, tępokrawędzistego i tępego powodują możliwość spowodowania zagrożenia dla życia lub zdrowia człowieka w stopniu analogicznym i tożsamym jak broń palna czy nóż”.

¹⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 czerwca 2014 r., sygn. akt II Aka 104/14, LEX nr 1506291: „Kawałek szkła ma cechy obiektywnie niebezpiecznego przedmiotu, bowiem wykorzystanie jego właściwości tnących powstałych na skutek rozbicia jednolitej tafli, może spowodować co najmniej bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia człowieka”.

¹⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 13 czerwca 2017 r., sygn. akt II Aka 178/17, LEX nr 2343412.

¹⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 marca 2016 r., sygn. akt II Aka 48/16, LEX nr 2087706.

¹⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 października 2013 r., sygn. akt II Aka 238/13, LEX nr 1400248.

wyższych względów należało rozgrzane żelazko użyte wobec człowieka zaliczyć do niebezpiecznych przedmiotów w rozumieniu art. 280 §2 k.k.”

W opisie znamion kwalifikowanego przestępstwa rozboju został również zawarty element współdziałania kilku osób. Chodzi o sytuację, gdy osoba sama nie używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, aczkolwiek działa wspólnie z inną osobą, która posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem albo środkiem obezwładniającym, wtedy osoba ta będzie odpowiadała za popełnienie kwalifikowanego przestępstwa rozboju. Działanie wspólnie z inną osobą należy interpretować jak współsprawstwo, którego istotą jest współdziałanie dwóch lub więcej osób, oparte na porozumieniu stron, z których każda obejmuje swym zamiarem realizację całości znamion czynu zabronionego²⁰.

3. STRONA SUBIEKTYWNA PRZESTĘPSTWA ROZBOJU

Do przyjęcia odpowiedzialności karnej nie wystarczy ustalenie związku przyczynowego łączącego sprawcę z popełnionym przez niego rozbojem. Sprawca rozboju musi być ponadto uznany za winnego swojego czynu. Każde bowiem przestępstwo jest czynem społecznie niebezpiecznym, bezprawnym, zagrożonym sankcją karną w ustawie, a ponadto zawinionym.

Rozbój jest przestępstwem umyślnym z zamiarem kierunkowym. Ustawodawca wymaga od sprawcy zachowania ukierunkowanego na określony cel, którym jest zamiar przywłaszczenia cudzej rzeczy. W literaturze i orzecznictwie wskazuje się na tzw. podwójną kierunkowość działania sprawcy. Wyraża się ona w tym, że sprawca działa w celu przywłaszczenia cudzej rzeczy, a poza tym stosuje środki zmierzające bezpośrednio do sparaliżowania lub uniemożliwienia oporu posiadacza rzeczy²¹. Dlatego też użycie przemocy wobec osoby lub groźby natychmiastowego jej użycia albo doprowadzenie człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności musi bądź poprzedzać zabór mienia, bądź też nastąpić jednocześnie z nim.

Rozbój należy do przestępstw umyślnych o kierunkowym zamiarze zaboru cudzego mienia w celu przywłaszczenia. Rozbój jest możliwy tylko z zamiarem bezpośrednim, obejmującym zarówno przywłaszczenie rzeczy, jak i stosowane środki rozbójnicze. Zamiar przywłaszczenia sprawca musi powziąć najpóźniej w trakcie stosowania środków rozbójniczych (Oczkowski 2017, 1667). Rozboju bowiem nie dopuszcza się ten, kto jedynie korzysta z okazji i okrada pijanego lub nieprzytomnego. Odpowiada on wtedy tylko za kradzież, pomimo że przyczynił

²⁰ Nie jest konieczne wcześniejsze porozumienie sprawców, wystarczy porozumienie osiągnięte w czasie wykonywania czynu zabronionego, przy czym może ono mieć charakter dorozumiany (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30 sierpnia 2012 r., sygn. akt II AKa 140/12, LEX nr 1236870); Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 września 2012 r., sygn. akt II AKa 170/12, LEX nr 1316251.

²¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 maja 2013 r., sygn. akt II AKa 68/13, LEX nr 1342274.

się do zaistniałego stanu pokrzywdzonego, gdyż nie powziął z góry zamiaru okradzenia ofiary przestępstwa.

4. SANKCJA KARNA

Zgodnie z art. 280 §1 przestępstwo rozboju typu podstawowego zostało zakwalifikowane do kategorii występków i zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 2 do 12 lat. Natomiast surowszej odpowiedzialności podlega sprawca, który dopuszcza się rozboju, posługując się bronią palną, nożem, innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem bądź środkiem obezwładniającym. O surowszej odpowiedzialności decyduje nie tylko zastosowane narzędzie, ale i sposób działania sprawcy bezpośrednio zagrażający życiu.

Rozboje należą do tych przestępstw, których popełnienie w grupie wydatnie podnosi stopień niebezpieczeństwa czynu. Współdziałanie kilku osób w rozboju umożliwia dokonywanie poważniejszych przestępstw, zwłaszcza uprzednio zaplanowanych. Podział zadań zwiększa skuteczność działania oraz podnosi stopień narażenia na niebezpieczeństwo życia i zdrowia ofiary. Jednakże ustawodawca nie wprowadził kwalifikowanego typu rozboju jedynie ze względu na współdziałanie przestępne. Surowsza odpowiedzialność przewidziana jest bowiem za współdziałanie z osobą posługującą się bronią palną, nożem lub niebezpiecznym przedmiotem, jak również ze sprawcą działającym w sposób niebezpieczny dla życia. Jednak w ostatnim przypadku, aby sprawca mógł zostać ukarany surowszą sankcją karną, musi on obejmować swą świadomością owe zachowanie innej osoby i co najmniej na nie się godzić.

Przestępstwo określone w art. 280 §2 jest zbrodnią zagrożoną karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Natomiast górna granica wynika z zasad ogólnych, czyli co do zasady lat 15 (zgodnie z art. 37 kodeksu karnego). Ponadto, jeżeli sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub korzyść majątkową osiągnął mimo, że nie działał w tym celu, sąd może wymierzyć obok kary pozbawienia wolności karę grzywny.

Uprzywilejowany typ rozboju, jakim jest wypadek mniejszej wagi, przewidziany jest w art. 283, w którym grozi się karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Wypadek mniejszej wagi charakteryzuje nie tyle niska wartość zaboru, ile raczej niewielka intensywność przymusu. Brakuje w tych wypadkach elementu szczególnie drastycznego i brutalnego sposobu działania sprawcy. Wypadek mniejszej wagi charakteryzuje również mniejszy stopień społecznej szkodliwości czynu oraz mniejsze natężenie złej woli sprawcy i w związku z tymi przesłankami ustawodawca grozi względnie łagodniejszą sankcją karną.

W tym miejscu warto także zauważyć, iż za przestępstwo rozboju (jako za jedyne z przestępstw przeciwko mieniu) również nieletni mogą ponosić odpowiedzialność karną. Bowiem zgodnie z art. 10 §2 kodeksu karnego nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 280, może

odpowiadać na zasadach określonych w kodeksie karnym, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

ZAKOŃCZENIE

Rozbój jest przestępstwem skierowanym przeciwko osobie i mieniu. Zamiar przywłaszczenia cudzej rzeczy ruchomej, przy zastosowaniu szczególnego sposobu działania, należy do istoty tego czynu zabronionego.

Badania różnorodnych aspektów rozbójnictwa wykazują, że jest to przestępstwo popełnione przez sprawcę, którego motyw działania jest jasno sprecyzowany i wynika zawsze z chęci zaboru cudzego mienia. Rozbój to przestępstwo o wysokim stopniu społecznej szkodliwości. Niezmiennie traktowane jest jako jedno z najcięższych przestępstw przeciwko mieniu. O jego ciężarze decyduje między innymi sposób popełnienia przestępstwa. Niejednokrotnie środkiem do osiągnięcia celu sprawcy jest atak na zdrowie lub życie osoby, której mienie ma być zabrane. Często atak ten kończy się pozbawieniem życia osoby napadniętej albo ciężkim uszkodzeniem jej ciała.

BIBLIOGRAFIA:

- Bojarski, Marek, Jacek Giezek i Zofia Sienkiewicz. 2004. *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*. Warszawa: LexisNexis.
- Gardocki, Lech. 2015. *Prawo karne*. Warszawa: C.H. Beck.
- Hołyst, Brunon. 1996. *Kryminalistyka*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN.
- Kulik, Marek. 2013. Przesłępstwa przeciwko mieniu. W: *Kodeks karny. Komentarz*, red. Marek Mozgawa, 640-680. Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business.
- Łagodziński, Stanisław. 1999. Przesłępstwa rozbójnicze – wybrane zagadnienia. *Prokuratura i Prawo*, 11/12, 72-92.
- Marek, Andrzej. 2001. *Prawo karne*. Warszawa: C.H. Beck.
- Oczkowski, Tomasz. 2017. Przesłępstwa przeciwko mieniu. W: *Kodeks karny. Komentarz*, red. Ryszard Stefański, 1654-1692. Warszawa: C.H. Beck.
- Pływaczewski, Emil i Ewa Guzik-Makaruk. 2012. Przesłępstwa przeciwko mieniu. W: *Kodeks karny. Komentarz*, red. Marian Filar, 1228-1263. Warszawa: LexisNexis.